

СЕДИХ Кіра Валеріївна

<http://orcid.org/0000-0003-3528-7569>

доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології

Полтавського національного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка, системний сімейний психотерапевт, тренер Української спілки психотерапевтів (м. Полтава)

ЗОЗУЛЬ Таміла Володимирівна

<http://orcid.org/0000-0003-0097-7113>

кандидат психологічних наук, доцент кафедри фізичної реабілітації

Полтавського інституту бізнесу МНТУ ПВНЗ (м. Полтава)

УДК 316.6:316.367-058.833

Вплив індивідуального еротичного коду людини на її поведінку

Анотація. У статті детально проаналізовано поняття «індивідуальний еротичний код» (ІЕК) особистості, як одного з феноменів психології сексуальності.

У статті виокремлено типи індивідуального еротичного коду чоловіків та жінок, які отримали назву за іменами давньогрецьких богів: Зевс, Аполлон, Гермес, Арес, Гефест, Діоніс, Гадес, та богинь: Артеміда, Афїна, Гестія, Гера, Деметра, Персефона, Афродїта.

Означено функції еротичної уяви та вплив еротичних образів на процес формування фіксованого еротичного образу сексуального партнера/партнерки, який формується на основі засвоєного в процесі життя раннього досвіду (імпринтингу). Описано мотиваційні схеми сексуальної поведінки та трирівневу площину формування ІЕК: символічну, поведінкову та семантичну; у процесі реалізації еротичного коду виокремлено п'ять основних етапів реалізації індивідуального еротичного коду: виникнення еротичного імпульсу, процесу залицяння, поведінки під час еротичного процесу, вагітності та турботи про потомство. Розкрито ролі механізму еротичного імпринтингу та феномену фіксованої уяви на формування ІЕК.

Матеріали дослідження можуть бути використані в практичній діяльності психологів та психотерапевтів при роботі як із подружніми парами, так і в індивідуальній роботі з клієнтом.

Ключові слова: *сексуальність, архетип, еротичний образ, еротична уява, еротичний процес, індивідуальний еротичний код, етап, реалізація еротичного коду.*

Sedykh K.V., Zozul T.V.

THE IMPACT OF THE EROTIC CODE OF AN INDIVIDUAL ON THE HUMAN BEHAVIOR

The concept of the individual erotic code of personality as one of the phenomenon of the psychology of sexuality is analyzed in the article.

The new material on the topic under study is generalized. Erotic imagination functions and erotic images impact on the process of forming a fixed erotic Image of a sexual partner are determined. The impact of early life experience (imprinting) influenced on the individual erotic code formation is determined. Several motivational schemes of sexual behavior are described.

The types of the individual erotic code are defined. Types of individual erotic code were named after the ancient Greek gods: Zeus, Apollo, Hermes, Ares, Hephaestus, Dionysus, Hades, and goddesses: Artemis, Athena, Hestia, Hera, Demeter, Persephone, Aphrodite.

The attention is focused on the deep analysis of individual erotic code stages realization, such as, the genesis of erotic impulse, the tempting process, the sexual act behavior, the pregnancy, the caring of posterity.

Materials of research can be used in the practical work of psychologists and psychotherapists which working both with married couples, as well as in individual work with the client.

Key words: *sexuality, archetype, erotic image, erotic imagination, erotic process, individual erotic code, stage, the realization of individual erotic code.*

Сексуальність не може бути оцінена тільки з точки зору етики, релігійних, метафізичних або трансцендентних цінностей, вона виступає, скоріше, як достатньо автономна, відносно незалежна частина людського життя. Для Homo Sapiens характерно відокремлення сексуальності від репродуктивної функції. Так, еротичну поведінку людини формують різні системи: репродуктивна, соціально-етична, і, власне, сексуальна. На основі взаємодії окремих компонентів цих трьох систем створюється специфічна нейро-психологічна конфігурація – індивідуальний еротичний код.

Розширення професійного інтересу до сексуальності та важливість поглибленого усвідомлення впливу сексуальності на життя людини, обумовлюють створення певної типології еротичної поведінки. Виокремлення певних типів індивідуального еротичного коду (ІЕК) засновано на дослідженні різних стратегій статевого відбору чоловіків і жінок. Визначено типи індивідуального еротичного

коду чоловіків та жінок (на основі концепції про архетипи), ІЕК названі іменами давньогрецьких богів: *Зевс, Аполлон, Гермес, Арес, Гефест, Діоніс, Гадес*, та богинь: *Артеміда, Афінa, Гестія, Гера, Деметра, Персефона, Афродіта*.

Певні типи ІЕК створюють підґрунтя для більшої або меншої сумісності у сексуальній взаємодії пари і дозволяють застосовувати діагностику при наявності сексуальних проблем як в окремих індивідів, так і у психотерапії пар. Поки що ми розглядаємо тільки гетеросексуальні стосунки, в перспективі будуть описані особливості і гомосексуальних пар.

Тож, **метою нашої статті** є виявлення впливу типів індивідуального еротичного коду особистості на її поведінку.

Індивідуальний еротичний код – це алгоритм еротичної поведінки індивіда, зафіксований як послідовність прояву власних реакцій та реакцій «ідеального партнера», з метою реалізації певного *сексуального* завдання. Цей алгоритм надає кожному індивіду можливість кодування еротичної поведінки за допомогою послідовності обміну еротичними сигналами та співставлення їх із *Образом «ідеального»* партнера [4]. Так, індивід засвоює загальний для всіх Homo Sapiens *видовий сексуальний код*; *культурно-еротичний код* (специфічна мова жестів, слів, наративів, ритуали залицяння, специфічні для певного суспільства) і створює на цій основі *власну мову еротичної комунікації* (слова, погляди, жести, дотики, поведінка).

Як ми вже зазначали раніше в наших статтях [4,5,6] для формування ІЕК одним із ключових етапів є підлітковий вік. При цьому конфігурація коду формується і на основі допубертатної, інфантильної сексуальності, через отримання випадкового епізодичного задоволення як здобутого через власний тілесний досвід (наприклад, дитяча мастурбація, заняття спортом), так і через власну фантазію (наприклад, при читанні еротичних епізодів, слуханні сексуальних історій від інших людей, спогляданні, перегляді еротичної або порнографічної продукції). В пубертатний період це оформлює набір образів фіксованої уяви і є сценарієм «вступної еротичної гри». Ця еротична гра є для багатьох людей головним джерелом збудження і задоволення в сексуальності.

Гормональні зрушення пубертату стимулюють еротичну уяву підлітка і через механізм *імпринтингу* (першого власного еротичного досвіду) створюється – *атрибут, певний варіант фіксованої уяви*, який організовує світ сексуальних метафор, і в подальшому житті людини він буде виступати тригером для виникнення еротичного імпульсу [5]. Завдяки «медіуму уявного» та «медіуму символічного» суб'єкт і його оточуючий світ стають подвійно репрезентованими [17]. Винятковою властивістю людини, притаманною їй із найдавніших часів, є здатність не тільки реагувати на еротичні знаки й образи, а й створювати їх, втілюючи в них свою фантазію. На основі цього зародилося мистецтво.

Еротична уява та створені за допомогою неї еротичні образи виконують чотири головні функції. По-перше, вони виступають як суть засобу пізнання, відображають і фіксують сексуально значущі властивості та переживання. По-друге, вони слугують свого роду психологічними стимуляторами статевого збудження.

По-третє, вони розширюють рамки і можливості сексуального задоволення, збагачуючи репертуар загальної поведінки і доповнюючи його новими нюансами. По-четверте, еротична уява дозволяє індивіду долати межі реальності, іноді досить жорсткі, і відчувати переживання, які йому фізично недоступні [5].

Тож, у підлітковому віці оформлюється фіксований *Образ* еротичного партнера/партнерки. Цей *Образ* є кататимно зарядженим механізмом запуску реалізації індивідуального еротичного коду. За вибір партнера відповідає цей неусвідомлюваний фіксований уявний образ, створений завдяки еротичній уяві і високій афективній значущості обумовленій імпринтингом.

Занурення у фантазування та створення еротичних образів – це завжди прояв естетики. *Через появу естетичної складової у підліткових еротичних фантазуваннях у індивіда виникають стійкі картинки, шаблони, тобто «ймовірнісні моделі» реагування (поведінково-символічно-семантичний шаблон).*

Індивідуальний еротичний код має трирівневу площину формування *символічну, поведінкову та семантичну*. Зупинимось на аналізі цих трьох рівнів більш детально.

До символічного рівня належать естетика, метафори, картинки та образи фіксованої уяви [8].

До поведінкового рівня ІЕК ми відносимо міжособистісні контакти, сексуальну активність (потенцію); тактику поведінки під час еротичного процесу, вагітності, турботи про потомство та розставання.

Семантичний рівень ІЕК включає в себе внутрішні установки, мотивацію та ідеї про сексуальність.

Саме символи продукують психічні засади життя й формують універсальні прообрази, які визначають детермінанти поведінки та мислення кожної людини. Тож, ІЕК містить в собі систему символічних установок та типових реакцій, що визначають інтимне життя індивіда.

Історично створення культурно-erotичного коду відбувалося через символізацію та естетизацію реальних об'єктів, таких як вагіна, фалос, запліднення, вагітність, материнство. З часом здійснилося перетворення символу на основі реального об'єкта в чуттєвий образ, що знаходив своє відображення у вигляді різноманітних опредметнень (зображень, малюнків, звуків тощо). Так, наприклад, чапа, троянда, підкова – символізують жіночність та плодовитість; скіпетр, гриб, пасхальні яйця є уособленням чоловічої сексуальної енергії. І, лише згодом, у семантичному полі символи формували внутрішню модель еротичного коду кожного індивіда.

Ми виділяємо наступні характеристики типу ІЕК: внутрішні установки, міжособистісні контакти, сексуальна активність (потенція), мотивація та ідеї про сексуальність, стратегія поведінки, еротичний процес та естетика. Заявлені характеристики представлені у таблицях 1; 2.

А в процесі реалізації еротичного коду нами виокремлено *п'ять основних етапів поведінки*: виникнення еротичного імпульсу, залицяння, еротичний процес, поведінка у зв'язку з вагітністю, розставання та турбота про потомство.

Таблиця 1

Характеристики типів індивідуального еротичного коду у чоловіків

Типи еротичного коду	Внутрішні установки	Міжособистісні контакти	Сексуальна активність (потенція)	Мотивація та ідеї про сексуальність	Стратегія поведінки	Еротичний процес та естетика
<i>Зевс</i>	Влада, насолода	Перевага, конкуренція	Висока SES	Полігамність, влада, продовження роду	Маніпулювання, тиск, завоювання, коштвні подарунки.	Домінування, перевага, Швидкий акт, Зосередженість на своєму задоволенні
<i>Аполлон</i>	Інтелект, амбітність	Уникнення	Низька SIS	Моногамність, продовження роду	Поступове завоювання	Контроль, техніки статевого акту, увага до відчуттів партнерки, роль наставника
<i>Гермес</i>	Новизна, насолода	Пристосування	Висока SIS	Полігамність, фізична насолода	Вибір доступних «об'єктів», маніпулювання	Експериментує, рольові ігри, садо-мазо, бісексуальність
<i>Арес</i>	Шаленість, жорсткість	Вразливість, імпульсивне реагування	Висока SES	Фізичне задоволення, полігамність, продовження роду	Відвертість, домагання, прояв фізичної симпатії	Експентричність
<i>Гефест</i>	Творчість, надійність	Замкнутість, уникнення	Низька SIS	Моногамність, вірність	Дружба, захоплення, прояви захвату	Помірність Аскетизм
<i>Діоніс</i>	Емоційність, насолода	Занурення у відчуття, концентрація	Висока SES	Набуття особистого досвіду	Чуттєвість, роль незграбної дитини	Різноманіття Довготривалість сексуального процесу Екстатичність
<i>Гадес</i>	Глибина емоційного зв'язку	Уникнення	Низька Нонконкордантність SIS	Безплюб'я	Проекція, домагання, насильство	Примушування

Наведемо приклади. Так, реалізація еротичного коду за типом *Зевс* (архетип володаря): Вибір партнерки здійснюється виключно за інтересами чоловіка. Зацікавленість виникає, переважно, до жінок, зовнішність яких обов'язково відповідає сучасним стандартам краси. Чоловік вже при першій зустрічі з жінкою здійснює вибір щодо розвитку подальших взаємин. Він характеризується агресивністю, спрямованістю на результат, у тому числі в процесі залицяння. Головними стратегіями, які він використовує є психологічний тиск на партнершу, нетерплячість, зваблення, лестощі, хитрощі, маніпуляції соціальними та матеріальними досягненнями. Зазвичай, процес зваблення жінки є досить коротким. Чоловік має високий сексуальний темперамент, при відсутності різноманіття сексуальних технік. Переважно зосереджений на своїх відчуттях, задоволення жінки для нього не має особливого значення. Сексуальна партнерка

виступає скоріше як «знеособлений» сексуальний об'єкт. Після вагітності жінки інтерес до неї у чоловіка суттєво зменшується або згасає, сексуальні контакти можуть припинятися. Батьківство визнає. Характеризується турботливістю щодо своїх дітей. Забезпечує їх матеріально, піклується про соціальну реалізацію. Часто має кількох дітей від різних жінок.

Діоніс (архетип божевільного митця): Найбільше значення у житті чоловіка має задоволення, у тому числі, сексуальне. Еротичний імпульс виникає як до жінок, так і до чоловіків, проявляє як гетеро-, так і гомо- або бісексуальність. Він нерозбірливий у сексуальних зв'язках, віддає перевагу миттєвим потягам, слідує за інстинктами. Чоловік, зазвичай, улюбленець жінок із раннього дитинства, тож, добре розуміється на жіночій психології. Процеси залицяння та зваблення даються йому легко та швидко. Він добре підлаштовується під жіночі проєкції та на інтуїтивному рівні розуміє, що в той чи інший момент приваблює в ньому жінку. Сексуальність та все, що пов'язано з нею, мають для нього глибинний, найцінніший сенс. Йому імponує пошук впливів на жінку. Активний, зачаровує і провокує, в цей період дуже уважний до об'єкту залицяння, «втягує» в своє енергетичне поле. Чоловік віддається відчуттям та концентрується на задоволенні, яке він отримує. Статевий партнер/партнерка може сприймати надмірне занурення Діоніса в процес на свій рахунок, це може позитивно впливати на самооцінку та самосприйняття в цілому. Але, секс чоловіка – знеособлений, він занурений в процес надособисто. Схильний до екстатичного злиття, іноді використовує для посилення відчуттів алкоголь або наркотичні засоби. Відповідальність покладає виключно на жінку. Оскільки як кохання, так і продовження стосунку не є першочерговим інтересом чоловіка, він довго не хоче мати дітей і може з легкістю покинути вагітну партнерку або партнерку з уже народженою від нього дитиною. (Детальніше опис типів ІЕК описаний у наших попередніх статтях [6])

Таблиця 2

Характеристики типів індивідуального еротичного коду у жінок

Типи еротичного коду	Внутрішні установки	Міжособистісні контакти	Сексуальна активність (потенція)	Мотивація та ідеї про сексуальність	Стратегія поведінки	Еротичний процес та естетика
<i>Артеміда</i>	Незалежність	Відособлення, «половання», конкурентність	Висока SES Спонтанний потяг	Утримання, фізична насолода	Завойовування, Рішучість зваблення	Домінування, перевага пристрасть
<i>Афіна</i>	Повага, прихильність	Ототожнення себе з чоловіками, рівноправність уважність	Висока SES Спонтанний потяг	Розрахунок, дітонародження, фізіологічна потреба	Лестоці, дружня участь, протекція відданість	Навмисний акт, концентрація на техніці статевого акту
<i>Гестія</i>	Невинність, аскетизм	Уникнення, відособлення, відчуженість	Низька SIS Зворотній потяг	Утримання, дітонародження, задоволення фізіологічних потреб чоловіка	Покірливість, скромність, соромливість	Поступливість аскетизм

Продовження Таблиці 2

<i>Гера</i>	Заміжжя	Проникливість, активність	Низька Контекстний потяг SIS	Заміжжя, задоволення фізіологічних потреб чоловіка	Приєднання, контроль Інтимність відданість	Задоволення потреб чоловіка, Активність/ Пасивність Почуття обов'язку
<i>Деметра</i>	Материнство	Опіка, турбота	Низька Контекстний потяг SIS	Дітонародження	Завойовування, рішучість	Задоволення потреб чоловіка, активність/ пасивність
<i>Персефона</i>	Захист	«Підланго- вування» під партнера	Низька Зворотній потяг SIS	Безпека, захист Традиції, розрахунок	Відгук на активність чоловіка зваблення	Задоволення потреб чоловіка близькість
<i>Афродіта</i>	Еротика, незалежність	Романтизація стосунків, активність	Висока Спонтанний потяг SES	Пізнання Фізична насолода	Еротичні прийоми, зваблення	пристрась, чуттєва насолода, фантазії

До прикладу. Гестія: Схильна до певного сексуального аскетизму, тобто, не важливо отримує вона задоволення в процесі статевого акту, або ж ні – аспект життя, пов'язаний з сексуальністю, та будь-якими проявами еротики є для неї неважливим. Жінка не схильна до флірту та короткострокових інтрижок. Здебільшого займає пасивну позицію. Характеризується очікуванням активності з боку чоловіків. Жінка з типом еротичного коду Гестія здатна до «сексуальної реактивності», тобто в процесі статевого акту вона не потребує довгої прелюдії та отримує повне задоволення. Якщо жінка є аноргазмичною, сексуальні контакти з чоловіком приносять їй фізичне задоволення (пестощі, тактильний контакт) та психологічне (через задоволення чоловіка). Вона характеризується низьким сексуальним темпераментом, при високій сексуальній поступливості. Діти її не цікавлять. Якщо діти народжуються, жінка мало приділяє їм глибокої уваги.

Афродіта: Жінки мають високий сексуальний потенціал, еротичні імпульси виникають часто. Вони легко закохуються, слідує своїм еротичним потягам. Активні. Проявляють інтерес до чоловіків. Мають велику кількість романтичних стосунків із різними чоловіками. Афродіта знаходить спільний з чоловіками інтерес в них самих, таким чином провокуючи зворотній інтерес. У еротичних стосунках здатні зосереджуватися на власних відчуттях та ототожнюють секс з насолодою. Насолоджується своїм станом, якщо це відповідає її бажанням або перериває вагітність, якщо це заважає її власній реалізації. Любить дітей, турбується про них, але частіше передовіряє обов'язки іншим людям. (Детальніше опис типів ІЕК описаний у наших попередніх статтях [5])

Теоретичним підґрунтям для прояснення поведінкового рівня ІЕК є еволюційна психологія, психологія поведінки, різноманітні нейропсихологічні дослідження [12, 14, 16, 20, 21].

З точки зору еволюційної психології поведінка визначає її адаптивне значення в еволюції. Поведінка підвищує шанси виживання організму і/або збільшувати

можливість розмноження. Однак, на даний час функція поведінки може бути не тією ж самою, якою вона була протягом тисяч поколінь природного відбору.

Дарвін зазначав, що еволюція це скоріше проблема різниці у розмноженні, ніж різниці у виживанні. Тобто, будь-які ознаки, *що допомагають у конкуренції за спаровування, мають тенденцію до підвищення частоти і розповсюдження в популяції, навіть, якщо вони ускладнюють виживання індивіда.*

Оскільки, у статевому відборі задіяні дві категорії статевого відбору, перша – суперництво між самцями за самку, цей вид конкуренції *сприяє у розвитку еволюції тим ознакам, які допомагають самцям перемагати інших самців.* Друга форма статевого відбору – *це вибір самкою статевого партнера* (для цього риси, які є привабливими для самки у процесі еволюції стають більш вираженими).

Наведені вище аргументи пояснюють існування різних типів ІЕК, як різних **стратегій статевого відбору**. Так, наприклад, такі типи індивідуального еротичного коду як *Аполлон* і *Гермес* є звабливими для жінок завдяки своїм мовленнєвим талантам, вони вирізняються мистецтвом впевнено і красиво говорити, що дає змогу жінкам оцінювати їх, як чоловіків із високим рівнем інтелекту. Ораторські, креативні, артистичні здібності цінуються тому, що дають змогу приваблювати жінок романтичними методами. Оскільки, мовні навички людини розвивалися дуже швидко, це стало однією із варіацій еволюційного статевого відбору, у ході якого жінки почали вибирати чоловіків за їх мовленнєвими здібностями.

Міжособистісна агресивність (і, навіть, психотизм) забезпечують репродуктивну перевагу у несприятливих соціальних ситуаціях (наприклад, під час війни) [18]. Люди з високим показником психотизму частіше поводять себе агресивно з іншими. Вони мають здатність до заволодіння чужими ресурсами, що також виступає прерогативою у статевому відборі [14]. Етологами доведено, що для успішного розмноження важлива наявність соціальної ваги, статусу. Тож, чоловіки одночасно борються за отримання статусу і, якщо належать до нижніх рангів у соціальній системі, то використовують альтернативні стратегії репродуктивної поведінки. До альтернативних стратегій відносять таємні статеві зносини та імпульсивну поведінку в цілому. Сексуальна поведінка при цьому є недискримінаційна, нерозбірлива, груба і, можливо, войовнича. Подібні стратегії поведінки притаманні чоловікам з індивідуальним еротичним кодом *Арес, Гадес*.

У процесі еволюції виникли ревності, як адаптивна реакція у чоловіків, що підвищує достовірність батьківства, яка найбільш яскраво проявляється у чоловіків із типом ІЕК *Зевс*. У жінок з типом ІЕК *Гера, Персефона* ревності сприяють отриманню «інвестицій» з боку статевого партнера. Реакції ревності часто виражаються в патернах поведінки, які називаються охороною партнера, які варіюють від фізичного залякування до підпорядкування.

Як ми вже зазначали раніше, ІЕК – це програма, яка має кінцеву мету, реалізацію певного завдання. Згідно концепції модульного мозку, в залежності від мети, якої необхідно досягти, відбувається переформатування нейронних структур для її досягнення, тобто створюються певні тимчасові або довгострокові модулі. Тобто, взаємодія між елементами на одному рівні призводить до якісно нових утворень на іншому, це новоутворення, що принципово не зводиться до його

складових [7]. Різні мотиваційні системи – соціальна адаптація, репродуктивна поведінка та сексуальна поведінка, створюють унікальну конфігурацію ІЕК.

У результаті мозок формує *первинне рішення: наблизитися до інформації чи піти від неї*. Саме первинне рішення запускає серію очікувань про те, що вірно для певної ситуації, що ймовірно і чого ще слід від неї очікувати. При деяких типах ІЕК фундаментальне первинне рішення – *наближатися*: Арес, Зевс, Діоніс, Гермес, Афродіта, Артеміда, Деметра, при інших – *віддалятися*: Аполлон, Гефест, Персефона, Гестія.

Існує універсальний нейропсихологічний механізм отримання задоволення, так звана «система нагороди», яка також відповідає за навчання та мотивацію, це «гедоністична частина мозку, яка об'єднує функції: насолоди; очікування і нетерпіння» [19]. Задоволення (емержентність) – це властивість взаємодії безлічі систем, це процес, а не стан, це співдія – за нього не відповідає якась специфічна частина мозку або тіла.

Опрацювання сучасних досліджень та ідей, підводить нас до думки про суттєву різницю між чоловічою та жіночою сексуальністю. І якщо чоловіча сексуальність більше лінійно пов'язана із ланцюжком: «статевий акт – задоволення – оргазм», то із жіночою сексуальністю – багато питань. Так, за даними останніх досліджень жіночий оргазм «не входив у плани репродуктивної системи», тож виникає питання, яким чином жінки із різними типами ІЕК отримують задоволення.

Активізувати в жінці сексуальне бажання можуть поєднання еротичних і романтичних факторів. А систему нагороди можуть активувати різні види біологічної та психологічної діяльності. Так, активацію системи нагороди викликають у жінок: 1) *Артеміда* – секс, соціальний статус, спорт; 2) *Афіна* – соціальний статус, влада; 3) *Гестія* – ремісництво, ручна творчість (вишивання, шиття та ін.); 4) *Гера* – частково соціальний статус, частково – секс; 5) *Деметра* – асексуальний емоційний та тілесний стосунок із дітьми; 6) *Персефона* – любов і турбота про неї, асексуальні обійми та пестоші; 7) *Афродіта* – секс, естетика, творчість.

Емоційне переживання стає еротичним тільки в тому випадку, якщо воно включається у відповідну мотиваційну систему, тобто сприймається і оцінюється як сексуальне. Це стадіальний процес, у якому сприйняття чергуються з оцінками: сприйняття стимулу → його позитивна оцінка → сексуальне збудження → сприйняття свого збудження → його позитивна оцінка → сексуальна дія його позитивна оцінка → її сприйняття → позитивна оцінка переживання.

Це добре описано в *теорії подвійного контролю* Дж. Бенкрофта і Е. Янсена [11]. Так, сексуальна реакція виникає на базі взаємодії гальмівних механізмів та механізмів збудження центральної нервової системи і вегетативної нервової системи, які незалежні одна від одної. Різні люди володіють неоднаковими схильностями як до збудження (*система SES*), так і до гальмування сексуальної реакції (*система SIS*). Системи визначені для різних типів ІЕК, зазначені в таблицях 1 і 2. За допомогою моделі подвійного контролю можна визначити: *схильність до сексуального збудження*, *схильність до гальмування*, *що викликані страхом невдачі* (наприклад, нездатність чоловіка підтримувати ерекцію) та *схильність, що викликана страхом перед наслідками статевого контакту* (наприклад, незапланована вагітність).

Інгібітори (гальмівні процеси) діють як адаптивний механізм, що дозволяють людині уникати неадекватних або ризикованих сексуальних дій і ситуацій.

До прикладу, типи *Арес*, *Гермес*, *Афродіта* характеризуються наявністю активної системи SES і неактивною SIS. Тобто, система збудження у них вкрай чутлива, а система гальмування практично не працює. На актуальні сексуальні стимули вони реагують миттєво, але до можливих ризиків ставляться не досить серйозно. Легко збуджуються, часом, імовірно, можуть проявляти нав'язливу поведінку. За рахунок того, що ділянки мозку, які відповідають за реагування на стимулюючі сексуальне збудження подразники є вкрай чутливими, такі люди завжди хочуть займатися сексом, тим більше, що ділянки мозку, які відповідають за недопущення дій, які здійснювати не варто, дуже слабкі. Часом може здаватися, що люди не здатні контролювати свою сексуальність, особливо в умовах підвищеного стресу. У них більше сексуальних партнерів, вони рідше використовують запобіжні засоби і часто не відчують, що володіють ситуацією.

Слабка система збудження і висока система гальмування характерні для таких типів ІЕК, як *Гестія*, *Персефона*. Таким людям складно відчути сексуальне збудження, вони скаржаться на відсутність сексуального бажання, труднощі у досягненні оргазму, або, взагалі, його відсутності. Чутливо реагують на фактори, що викликають придушення сексуального бажання.

Збалансований тип збудження/гальмування властивий типам ІЕК *Гера*, *Деметра*, *Афіна*. Це значить, що активність гальма, яке відповідає за прояви сексуальності, залежить від ситуації. В умовах, які сприймаються як ризиковані, нові, ситуаціях близькості із новим партнером, побоювання щодо своїх сексуальних можливостей зростають. Вони відчують зайву сором'язливість, навколишні фактори відволікають. Жінки легше збуджуються у звичному середовищі, де нижчий рівень ризику. Під час стресу, через зростаючий рівень тривожності, під час емоційних потрясінь або сильної втоми, система гальмування знижує ступінь сексуального інтересу, і вони менше реагують на сексуальні сигнали.

Висновок. Отже, в статті представлена класифікація типів індивідуального еротичного коду (ІЕК) як різних поведінкових стратегій чоловіків і жінок. ІЕК має тривірневу площину формування символічну, поведінкову та семантичну; у процесі реалізації еротичного коду виокремлено п'ять основних етапів поведінки. Розкрито ролі механізму еротичного імпринтингу та феномену фіксованої уяви на формування ІЕК.

Подальші наукові розвідки передбачають більш глибокі дослідження окремих характеристик ІЕК та опис психотерапевтичних стратегій для гармонізації еротичної взаємодії у парах.

Література

1. Бочелок В.Й., Черепехіна О.А. Психологія сексуальності: навчальний посібник для студентів спеціальності 8.03010201 – психологія. – К.: Скіф, 2012. – 312 с.
2. Палмер, Д, Палмер, Л. Эволюционная психология. Секреты поведения Homo sapiens [Текст] / Д. Палмер, Л. Палмер. – СПб: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2007. – 384 с.

3. Сапольски Р. Биология добра и зла. Как наука объясняет наши поступки. М.: Изд-во Альпина нон фикшен. - 2017. 346 - 485 с.
4. Седих К., Зозуль Т. Індивідуальний еротичний код у роботі з подружньою парою // Психологічне консультування і психотерапія. 2017. № 7 (1). С. 38-45. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pscr_2017_1_7_6.
5. Седих К., Зозуль Т. Типи індивідуального еротичного коду у жінок // Психологічне консультування і психотерапія, 2018. № 9. С 78 – 85. doi: <https://doi.org/10.26565/2410-1249-2018-9-10>
6. Седих К., Зозуль Т. Типи індивідуального еротичного коду у чоловіків // Психологія і особистість. 2019. №1(15). С. 86 – 100. doi: <http://doi.org/10.5281/zenodo.2560014>
7. Сперри Р.У. Перспективы менталистской революции и возникновение научного мышления // Мозг и разум. – М.: Наука, 1998.
8. Фільц О., Седих К., Михайлів С. Фіксована уява як механізм виникнення узалежнення // Психологія і особистість. 2018. №2(14). С. 9-22.
9. Шехтер С., Сингер Дж. Когнитивные, социальные и физиологические детерминанты эмоционального состояния // Психология мотивации и эмоций / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, М.В. Фаликман. – М.: ЧеРо, 2002. – С. 462 – 480.
10. Юнг К.Г. Об архетипах коллективного бессознательного / К.Г. Юнг // *Вопр. Философии.* – 1988. – № 1. – С. 131-138.
11. Bancroft J., Janssen E. *The dual control model: the role of sexual inhibition & excitation in sexual arousal and behavior.* In Janssen, E. (Ed). (2007). *The Psychophysiology of Sex.* Bloomington, IN: Indiana University press.
12. Beck, J. Gayle, Alan W. Bozman, and Tina Qualtrough. *The Experience of Sexual Desire: Psychological Correlates in a College Sample.* *Journal of Sex Research* 28, no. 3 (1991): 443–56. Becker, Anne E. *Body, Self, and Society: The View from Fiji.* Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1995.
13. Bolen J. *Goddesses in Everywoman: Powerful Archetypes in Women's Lives.* Thirtieth Anniversary Edition. – New York: Harper Collins Publishers Inc., 2014. – 368 p.
14. Buck, Ross. *Prime Theory: An Integrated View of Motivation and Emotion.* *Psychological Review* 92, no. 3 (1985): 389–413.
15. Eysenck, H. J., Eysenck, S. B. G. *Psychoticism as a dimension of personality.* London: Hodder & Stoughton, 1976.
16. Knutson B. et al. *fMRI Visualization of Brain Activity During a Monetary Incentive Delay Task.* *Neuroimage* 12 (2000).
17. Lacan J. *The Four Fundamental Concepts of Psychoanalysis.* Book XI. - N.-Y, London, 1998. - P. 88.
18. Lubin, B., & Zuckerman, M. (1999). *Manual for the MAACL-R: Multiple affect adjective checklist-revised.* San Diego, CA: Educational and industrial testing service.
19. Nagoski, Emily author. (2015). *Come as you are: the surprising new science that will transform your sex life.* New York : Simon & Schuster Paperbacks.
20. Panksepp, Jaak, and Lucy Bevin. *The Archaeology of Mind: Neuro evolutionary*

Origins of Human Emotions. New York: W. W. Norton, 2012.

21. Peterson, Zoe D., Erick Janssen, and Ellen Laan. *Women's Sexual Responses to Heterosexual and Lesbian Erotica: The Role of Stimulus Intensity, Affective Reaction, and Sexual History. Archives of Sexual Behavior* 39 (2010): 880–97.
22. Pinker 2007 – Pinker S. *The stuff of thought: Language as a window into human nature. London: Penguin Books Ltd, 2007.*
23. Toates, Frederick. *Biological Psychology. 3rd ed. New York: Prentice Hall/Pearson, 2011.*